

AGNIESZKA WRZESIEŃ

Fundacja Dzieci Niczyje

## Profilaktyka cyberprzemocy - przykłady działań z Polski i świata

Artykuł stanowi przegląd zagranicznych oraz polskich programów edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży.

Przemoc z wykorzystaniem Internetu i nowych technologii jest zjawiskiem dotykającym w coraz większym stopniu społeczność szkolną, stąd też coraz więcej placówek edukacyjnych podejmuje tą tematykę w ramach zajęć z uczniami oraz spotkań z rodzicami. Wiele szkół wprowadza specjalne procedury reagowania na zjawiska cyberprzemocowe. Przeciwdziałanie przemocy z użyciem nowych technologii coraz częściej staje się również tematem kampanii medialnych, skierowanych zarówno do młodzieży, jak i dorosłych.

dziecko.krzywdzone.pl

### Wstęp

Ogromna popularność Internetu i nowych technologii wśród dzieci i młodzieży jest źródłem wielu wyzwań w sferze edukacji. Młodzi ludzie, urodzeni już w świecie podłączonym do sieci, w którym różne urządzenia cyfrowe są wszechobecne, traktują Internet jako „swoje” medium. „Cyfrowi tubylcy” czują się w wirtualnej rzeczywistości bardzo pewnie i wysoko oceniają swoje kompetencje w zakresie korzystania z dobrodziejstw nowych technologii.

Niestety, przypadków niewłaściwego wykorzystania tych narzędzi wśród młodych użytkowników jest coraz więcej, a niewinne żarty często wymykają się spod kontroli.

Najnowsze badania pokazują, że społeczność szkolna w coraz większym stopniu dotyka cyberprzemoc. Nawet najlepsze rozwiązania legislacyjne nie wyeliminują wszystkich niepożądanych sytuacji związanych z niewłaściwym korzystaniem z Internetu i telefonów komórkowych, dlatego walka z zachowaniami cyberprzemocowymi stała się ostatnio przedmiotem wielu działań edukacyjnych.

Szkoła i najbliższe otoczenie dziecka pełnią kluczową rolę w przeciwdziałaniu cyberprzemocy – szybka reakcja nauczycieli, rodziców czy innej zaufanej osoby dorosłej często może zapobiec tragedii.

Przemoc rówieśnicza w różnych formach była obecna w szkołach od zawsze. Na przerwach i po zajęciach często dochodziło do bezpośredniej konfrontacji „silniejszego” ze „słabszym”. O tym, że do nękania coraz częściej wykorzystywane są media elektro-

niczne zaczęto mówić na początku lat 2000, gdy na świecie głośne stały się przypadki upubliczniania w sieci materiałów kompromitujących dzieci i miały miejsce często tragiczne dla ofiar konsekwencje takiego biegu wydarzeń<sup>1</sup>.

## Kampanie społeczne – przykłady ze świata

W Europie Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych debata o zapobieganiu przemocy z użyciem nowych technologii prowadzona jest już od kilku lat. Sprzymierzeńcem w walce z cyberprzemocą często są media, które poprzez wspieranie kam-

panii społecznych, adresowanych zarówno do ludzi młodych, jak i dorosłych, pomagają uwrażliwić społeczeństwo na krzywdę, jaką można komuś wyrządzić nierozważnym korzystaniem z Internetu czy telefonu komórkowego.

### Kampanie medialne AD Council

Wartą przytoczenia w tym miejscu kampanią medialną jest akcja społeczna autorstwa AD Council<sup>2</sup> – amerykańskiej organizacji non-profit, która w swym kilkudziesięcioletnim dorobku ma już dosłownie tysiące kreacji reklamowych; wiele z nich dotyczy palących kwestii społecznych. We wrześniu 2004 r. AD Council, we współpracy z National Crime Prevention Council (Narodowa Rada ds. Zapobiegania Przeszłości) oraz Narodowym Centrum ds. Dzieci Zaginionych i Wykorzystywanych (National Center for Missing & Exploited Children), przeprowadził kampanię skierowaną do 12–13-letnich dzieci, mającą na celu zapobieganie przemocy rówieśniczej w Internecie.

Kampania zachęca młodych ludzi do położenia kresu fali cyberprzemocy, z którą często spotykają się w swoich grupach rówieśniczych. Powstały w ramach kampanii spot *Talentshow* (Pokaz talentów) pokazuje występującą na scenie dziewczynkę, która swoją wypowiedzią publicznie obraża koleżankę.

Widzimy reakcje słuchaczy oraz zszokowaną ofiarę. Naczelne hasło kampanii: *You wouldn't say it in person? So why say it online? (Nie powiedziałbyś tego osobiście? To dlaczego piszesz to online?)* uświadamia młodym ludziom, jak często nie zastanawiają się nad tym, co umieszczają w sieci i pokazuje, jak poprzez nierozważne korzystanie z nowych technologii można skrzywdzić innych.

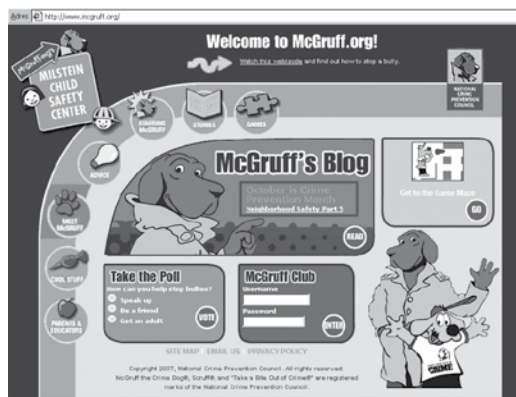
Autorzy kampanii słusznie podkreślają, że nastolatki często nie zdają sobie sprawy z tego, iż konsekwencje ich działań *online* nie kończą się jedynie na świecie wirtualnym.

W ramach kampanii uruchomiona została również strona internetowa [www.mcgruff.org](http://www.mcgruff.org), której bohaterem jest znany w Stanach Zjednoczonych pies – detektyw McGruff. Na stronie dzieci znaleźć mogą wiele porad dotyczących tego, gdzie szukać pomocy, będąc ofiarą cyberprzemocy, oraz jak zapobiegać temu niszczącemu zjawisku.

<sup>1</sup> Ł. Wojtasik, *Cyberprzemoc – charakterystyka zjawiska, skala problemu, działania profilaktyczne*, materiał ze strony: [www.dzieckowsieci.pl](http://www.dzieckowsieci.pl).

<sup>2</sup> [www.adcouncil.org](http://www.adcouncil.org).

Pies McGruff występuje również w jednym z pozostałych spotów kampanii pod tytułem *Bully Hotline*, w którym podkreślono rolę świadków i bliskich kolegów ofiary w sytuacji wystąpienia przemocy rówieśniczej.



Strona z poradami dla dzieci [www.mcgruff.org](http://www.mcgruff.org)

Pozostając przy temacie bezpieczeństwa najmłodszych w sieci, w 2007 r. AD Council, we współpracy z partnerami, przygotował kampanię *Think before you post* (*Pomyśl zanim opublikujesz*), obejmującą reklamy telewizyjne, radiowe oraz reklamę prasową.

Kampania pokazuje, jakie mogą być konsekwencje nieodpowiedzialnego umiesz-

czania w sieci różnego rodzaju materiałów. W dobie tak ogromnej popularności serwisów społecznościowych i blogów taki kierunek działań edukacyjnych wydają się palącą koniecznością.

Kampania *Think before you post* uwrażliwia dzieci na fakt, że z chwilą umieszczenia w Internecie, np. zdjęcia, materiał ten zaczyna żyć własnym życiem i traci się nad nim kontrolę. Działanie takie może nie tylko doprowadzić do skrzywdzenia osób, których opublikowany materiał dotyczył, ale także spowodować, że dziecko stanie się łatwiejszym łupem dla działających w sieci pedofilów.

Kampania uczy najmłodszych, że Internet nie jest przestrzenią prywatną i że blogi czy profile w społecznościach internetowych są łatwo dostępne dla każdego internauty.

Wszystkie materiały wyprodukowane w ramach kampanii *Think before you post* promują CyberTipline – amerykański helpline prowadzony przez National Center for Missing and Exploited Children, do którego można zgłaszać różne incydenty dotyczące zagrożenia bezpieczeństwa najmłodszych w Internecie<sup>3</sup>.

## Kampania ogólnoeuropejska

Rosnącą skalę przemocy rówieśniczej w sieci we wszystkich krajach Europy dostrzegła także Komisja Europejska. Na jej zlecenie pod koniec 2008 r. powstała ogólnoeuropejska kampania medialna pod hasłem *Keep it fun. Keep Control*<sup>4</sup>. Kampania została oficjalnie zainaugurowana w Dniu Bezpiecznego Internetu – 10 lutego 2009 r.

Przekazy kampanii zostały przygotowane we wszystkich oficjalnych językach Unii Europejskiej oraz w językach norweskim i islandzkim. W Polsce akcja realizowana

była pod nazwą *Baw się w Sieci. Bezpiecznie*. Koordynowały ją Fundacja Dzieci Niczyje oraz NASK – narodowi realizatorzy unijnego programu *Safer Internet*.

W ramach kampanii powstały spoty reklamowe (30 sek. i 60 sek.) oraz reklamy internetowe zwracające uwagę na problem przemocy rówieśniczej w internetowych serwisach społecznościowych.

Celem akcji jest uwrażliwienie młodych Internautów na problem cyberprzemocy i nauczenie ich reagowania na takie nie-

<sup>3</sup> [www.cybertipline.com](http://www.cybertipline.com)

<sup>4</sup> Autorem kampanii była belgijska agencja reklamowa LDV UNITED.

bezpieczne sytuacje. Przekazy kampanii promują ofertę projektu [Helpline.org.pl](http://Helpline.org.pl)<sup>5</sup> (0800 100 100).

Od 10 lutego 2009 r. reklama telewizyjna *Baw się w Sieci. Bezpiecznie* prezentowana była na zasadach non-profit przez liczne media ogólnopolskie oraz lokalne (m.in. TVP, TVN, TVN24, TVN7, TVN Turbo, TVN Lingua, TVN Warszawa, MTV, Viva Polska, ZigZap, Hyper).

Przygotowanie kampanii społecznej o charakterze ogólnoeuropejskim było dużym wyzwaniem, gdyż przekaz reklamowy musiał dobrze wpisywać się w ogromną różnorodność kulturową i językową ponad 20 europejskich państw, na potrzeby których kampania powstała. Na ewaluację kampanii przyjdzie nam jeszcze trochę poczekać, gdyż w wielu krajach akcja ma trwać do końca 2009 r.



dzieckokrzywdzone.pl

Kadry ze spotu „Baw się w Sieci. BEZPIECZNIE”

## Kursy online o przemocy

Kursy online o przemocy w szkole powstały również w ramach europejskiego projektu VISTOP finansowanego ze środków programu Socrates – Comenius. Pro-

jekt jest wynikiem współpracy pomiędzy organizacjami partnerskimi z Niemiec, Bułgarii, Irlandii, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii<sup>6</sup>.

<sup>5</sup> [Helpline.org.pl](http://Helpline.org.pl) jest wspólnym projektem Fundacji Dzieci Niczyje i Fundacji Grupy TP, w ramach którego świadczona jest pomoc w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży w sieci.

<sup>6</sup> Organizatorzy kursów to: Centre for Educational Research, Uniwersytet Koblenz-Landau (Niemcy) – Wydział Psychologii, Uniwersytet Cordoba, (Hiszpania), the Anti-Bullying-Centre, Trinity College Dublin (Irlandia), the Faculty of Health and Medical Sciences, University of Surrey (Wielka Brytania) and Infoart (Bułgaria).

Kursy przeznaczone są dla nauczycieli oraz rodziców. Prezentowany w nich materiał stanowi wprowadzenie do tematyki szeroko rozumianej przemocy w szkołach i przedstawia konkretne sugestie dotyczące implementacji systemu przeciwdziałania zjawiskom przemocowym w środowisku szkolnym.

Ponadto w ramach kursu uczestnicy zapoznają się z najnowszymi wynikami badań na temat przemocy wśród dzieci i młodzieży oraz sprawdzonymi programami edukacyjnymi. Forma przekazu uatrakcyj-

niona jest poprzez wykorzystanie materiałów multimedialnych, fora użytkowników i narzędzia do oceny postępu w ramach kursu.

Zainaugurowana w październiku 2008 r. pierwsza edycja kursu trwała sześć tygodni. Od każdego z dwudziestu przyjętych uczestników organizatorzy oczekiwali zaangażowania w wymiarze 24–40 godzin. Po zakończeniu kursu uczestnicy otrzymali zaświadczenia. Szczegółowe informacje na temat kursów uzyskać można na stronie <http://www.vistop.org>.

### Brytyjski program edukacyjny *Let's fight it together*

Działaniami zapobiegającym przemocy z użyciem nowych technologii od kilku już lat poświęca się dużo miejsca w szkołach w Wielkiej Brytanii. Kraj ten przoduje we wprowadzaniu innowacyjnych programów edukacyjnych związanych z tematyką nowych technologii.

We wrześniu 2007 r. organizacja pozarządowa Childnet International udostępniła kompleksowy program edukacyjny *Let's fight it together* (*Zwalczmy to wspólnie*), który powstał na zlecenie brytyjskiego Departamentu ds. Dzieci, Szkół i Rodzin (The Department for Children, Schools and Families).

Eksperci z Childnet International słusznie wyszli z założenia, iż poznanie zjawiska cyberprzemocy i jego możliwych konsekwencji potrzebne jest nie tylko grupie młodych ludzi, w której może ono wystąpić, ale także często czującym się bezradnie nauczycielom.

Aby skutecznie zapobiegać i zwalczać cyberprzemoc w szkołach, najpierw nauczyciele muszą zapoznać się ze specyfiką zjawiska – czym różni się ono od tradycyjnych form przemocy rówieśniczej, jakie formy może przyjmować, jaka jest skala

problemu, jak brytyjskie prawo chroni najmłodszych przed cyberprzemocą.

O wszystkich tych aspektach traktuje napisany w przystępny sposób materiał Childnetu dla kadry nauczycielskiej<sup>7</sup>.

Kolejnym krokiem jest poznanie sposobów zapobiegania temu niszczącemu zjawisku. Z publikacji Childnetu nauczyciele dowiadują się również, jak stworzyć w środowisku szkolnym, w którym pracują, efektywny system współpracy, który minimalizowałby ryzyko wystąpienia przypadków cyberprzemocy. System taki obejmować musi m.in. wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za wdrożenie strategii antycyberprzemocowej na terenie szkoły, ustalenie kanałów sprawnej komunikacji w przypadku wystąpienia sytuacji cyberprzemocy, identyfikację i kontakt z kluczowymi partnerami (związki nauczycieli, rady rodziców, rada szkoły, odpowiednie wydziały w policji, dostawcy usług internetowych), którzy mogą wesprzeć szkołę w skutecznej implementacji strategii.

Wychodząc naprzeciw tym nauczycielom, którzy w swojej pracy zetknęli się z przypadkiem cyberprzemocy i szukają wskazówek, jak skutecznie pomóc ofie-

<sup>7</sup> <http://www.digizen.org/cyberbullying/fullguidance/understanding/>

rze w usunięciu kompromitujących treści, Childnet przygotował kompleksową listę kontaktów do operatorów telefonii komórkowej, portali społecznościowych oraz portali wymiany plików, takich jak zdjęcia czy filmiki video.

W ramach programu powstał również film edukacyjny pod tytułem *Let's fight it together*, który stanowi podstawę do dyskusji o problemie w ramach lekcji. W tym celu dla nauczycieli stworzony został szczegółowy scenariusz zajęć. Podobnie jak w przypadku polskiej kampanii, film edukacyjny uświadamia młodym ludziom, jak bolesne mogą być konsekwencje niewinnych żartów z użyciem nowych technologii.

Przemoc rówieśnicza z użyciem nowych technologii stała się dla wielu szkół poważnym problemem, wymagającym skutecznego przeciwdziałania. W zdominowanych często przez problem pedofilii dyskusjach o bezpiecznym korzystaniu z Internetu, dorośli często zapominają o tym, że warto przyjrzeć się, w jaki sposób same dzieci korzystają z dobrodziejstw naszych czasów i czy czasem nie stanowią zagrożenia dla swoich rówieśników.

Praca nad wykształceniem u najmłodszych nawyku pozytywnego i bezpiecznego korzystania z Internetu i telefonów komórkowych musi zacząć się jak najwcześniej w ramach procesu kształcenia.

Jednak oprócz wdrażania programów edukacyjnych w szkołach, zwiększania kompetencji profesjonalistów pracujących z dziećmi i uświadamiania społeczeństwa za pomocą przekazów medialnych, istnieje również konieczność rewizji, pochodzących często z ery przedinternetowej, wytycznych dla wszystkich szkół oraz opracowania no-

wych, które brałyby pod uwagę zmieniające się środowisko zewnętrzne.

Takie wytyczne wraz z całym systemem reagowania w przypadkach cyberprzemocy powstają już w wielu krajach europejskich. Po fali głośnych przypadków cyberprzemocy na wniosek ministra edukacji rozpoczęto właśnie prace nad takimi wytycznymi w Czechach<sup>8</sup>. Chodzi o stworzenie i promocję rekomendacji, które wychodziłyby poza często stosowaną w przypadkach incydentów cyberprzemocowych konfiskatę telefonu komórkowego lub zakaz jego używania w szkole. Wytyczne mają zachęcać edukatorów do organizowania spotkań z rodzicami i opiekunami oraz pokazywania młodym ludziom konsekwencji zjawisk cyberprzemocowych w ramach regularnie prowadzonych zajęć.

Większość rekomendacji promuje również konieczność wypracowania przez każdą szkołę własnego kompleksowego systemu zapobiegania oraz reagowania na takie destrukcyjne zjawiska. W ramach takiego systemu potrzebna jest ścisła współpraca ze szkolnym pedagogiem, rodzicami, samorządem szkolnym, policją, dostawcami usług internetowych. Dzięki współpracy tej możliwa będzie szybka identyfikacja i ochrona ofiar przypadków cyberprzemocy oraz sprawne ukaranie sprawców.

Zdarza się, że dorośli nie rozumieją cierpienia dziecka i nie chcą ingerować w grupę rówieśniczą lub alarmują dopiero po fakcie. Sam nękanie zaś często wstydzą się przyznać do całego zdarzenia. Tabu wobec problemu, brak reakcji ze strony dorosłych, poczucie bezkarności i anonimowości daje przyzwolenie na cyberprzemoc i sprzyja jej występowaniu.

<sup>8</sup> <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7804617.stm>

## Polskie kampanie

Oprócz przekazów medialnych, niezbędne jest również podjęcie tematu profilaktyki cyberprzemocy w ramach programu nauczania w szkołach. Kampaniom medialnym często więc towarzyszą konkretne działania skierowane do placówek szkolnych.

Niestety, również polska szkoła jest coraz częściej miejscem incydentów cyberprzemocowych, które szokują i bulwersują społeczeństwo. W Polsce o problemie media rozpięły się po głośnej sprawie gimnazjalistki z Gdańska, która popełniła samobójstwo po tym, jak poniżona przez swoich kolegów została nagrana kamerą z telefonu komórkowego.

Niestety, tragiczne przypadki nagłaśniane przez media to tylko szczyt góry lodowej, gdyż – jak pokazują badania – z różnymi formami cyberprzemocy ma do czynienia ponad połowa uczniów w Polsce<sup>9</sup>. Swego czasu wiele wysiłku wkładano w zapewnienie uczniom bezpieczeństwa poprzez ograniczenie dostępu do progów szkoły dla osób z zewnątrz (np. poprzez wymóg noszenia identyfikatorów), obecnie wyzwaniem staje się bezpieczeństwo w obrębie samej społeczności uczniowskiej – jak zapobiegać, a nierzadko powstrzymać już istniejącą falę przemocy rówieśniczej z użyciem nowych technologii.

### Kampania STOP cyberprzemocy



Plakat z kampanii „STOP cyberprzemocy”

W Polsce pionierem działań edukacyjnych w temacie cyberprzemocy była Fundacja Dzieci Niczyje, która od stycznia 2008 r. wraz z Fundacją Grupy TP prowadzi ogólnopolską kampanię społeczną *STOP cyberprzemocy*. Potrzeba pilnych działań w obszarze cyberprzemocy wynikała nie tylko z badań<sup>10</sup> pokazujących wysoką skalę problemu w kraju, ale również z praktyki zespołu Helpline.org.pl, który świadczy pomoc w sytuacjach zagrożeń dla najmłodszych w Internecie. Aż 757 spośród 1644 obsłużonych przez zespół Helpline.org.pl w 2008 r. zgłoszeń dotyczyła przypadków cyberprzemocy.

W wymiarze medialnym kampania *STOP cyberprzemocy* obejmowała spoty telewizyjne i radiowe oraz reklamę prasową. Przekazy te miały na celu zwrócenie uwagi dorosłych na problem przemocy rówieśniczej z wykorzystaniem Internetu i telefonów komórkowych.

<sup>9</sup> Wojtasik Ł., *Przemoc rówieśnicza a media elektroniczne*, materiał ze strony: [www.dzieckowsieci.pl](http://www.dzieckowsieci.pl).

<sup>10</sup> Tamże.

## Kampania edukacyjna

Równoległe z kampanią medialną w szkołach w całej Polsce od 2008 r. prowadzona jest kampania edukacyjna, której celem jest zmniejszenie poziomu zagrożeń związanych z korzystaniem przez uczniów z mediów elektronicznych oraz zapewnienie oferty wsparcia młodym ludziom, którzy doświadczyli cyberprzemocy. Działania edukacyjne w ramach akcji *STOP cyberprzemocy* skierowane były do uczniów szkół gimnazjalnych.

Na potrzeby kampanii powstał 2-minutowy film edukacyjny, pokazujący incydent cyberprzemocowy z perspektywy ofiary, sprawcy oraz świadka. Materiał multimedialny uzupełnia scenariusz lekcji. Po prezentacji filmu nauczyciele prowadzą zajęcia z czynnym udziałem uczniów (dyskusja, praca w grupach), odwołując się do zaprezentowanej w filmie sytuacji oraz wypowiedzi bohaterów.

Celem zajęć jest uwrażliwienie uczniów na specyfikę problemu i zwrócenie uwagi na możliwe poważne konsekwencje zarówno dla ofiar, jak i sprawców. Uczniowie we współpracy z nauczycielem mają prze-

dyskutować sytuację ofiary, rolę świadka oraz możliwe konsekwencje dla sprawców, a następnie wypracować razem zasady bezpiecznego korzystania z mediów elektronicznych.

Oprócz filmu oraz scenariusza zajęć w pakiecie edukacyjnym znalazły się także plakaty promujące Helpline.org.pl, gdzie dzieci i młodzież mogą uzyskać pomoc.

Dwugodzinne zajęcia lekcyjne mogą odbywać się w ramach godziny wychowawczej, zajęć informatycznych lub w innym dogodnym czasie. Mogą być prowadzone przez pedagoga szkolnego, wychowawcę lub nauczyciela informatyki, którzy po przeprowadzeniu zajęć otrzymują zaświadczenia – pisemne potwierdzenie aktywnego udziału w kampanii *STOP cyberprzemocy*.

Dystrybucja materiałów edukacyjnych w ramach kampanii odbywała się we współpracy z kuratoriami oraz programem *Edukacja z Internetem tp*. Objęła ona dotychczas prawie 4000 szkół gimnazjalnych w całej Polsce. Wszystkie materiały dostępne były również do pobrania na stronie: [www.dzieckowsieci.pl](http://www.dzieckowsieci.pl).

## Warszawska kampania *STOP cyberprzemocy*

Ponadto, dzięki zaangażowaniu Biura Edukacji Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy, kampania *STOP cyberprzemocy* miała swój wymiar lokalny – warszawski. W maju 2008 r. pod honorowym patronatem prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz odbyła się warszawska konferencja *STOP cyberprzemocy*, która stanowiła ważny punkt w edukacji profesjonalistów na rzecz przeciwdziałania cyberprzemocy, gromadząc prawie pięćset dyrektorów szkół, nauczycieli, przedstawicieli rad rodziców, psychologów i pedagogów szkolnych.

Lokalna kampania na rzecz przeciwdziałania cyberprzemocy polegała na przeprowadzeniu zajęć z uczniami wszystkich klas warszawskich szkół gimnazjalnych. Realizowana była od września do grudnia 2008 r. We wrześniu i październiku 2008 r., za pośrednictwem dzielnicowych Wydziałów Oświaty i Wychowania, pakiety edukacyjne *STOP cyberprzemocy* zostały dostarczone do 113 warszawskich placówek oświatowo-wychowawczych stopnia gimnazjalnego. Do tej pory 219 nauczycieli zgłosiło zakończenie realizacji programu, przeprowadzając lekcje dla 14 023 uczniów.



Widoczność kampanii *STOP cyberprzemocy* kształtowała się na poziomie 48%. Aż 98% Polaków uznała takie działania za potrzebne (CBOS 2008). Dotychczasowy przebieg kam-

panii w szkołach i wysokie wyniki ewaluacji zarówno wśród nauczycieli, jak i wśród uczniów dają nadzieję na zmniejszenie poziomu cyberprzemocy w polskich szkołach.

## Kampania Edukacja z Internetem TP

Ciekawą formę pracy z dziećmi w temacie profilaktyki cyberprzemocy oferuje program wolontariatu pracowniczego Grupy TP. Realizowany od kilku lat przez Telekomunikację Polską program *Edukacja z Internetem* od początku kładł szczególny nacisk na zagadnienia bezpieczeństwa dzieci korzystających z sieci.

W lutym 2008 r. Fundacja Grupy TP uruchomiła program wolontariatu pracowniczego, w ramach którego w szkołach podstawowych objętych programem *Edukacja z Internetem TP* pracownicy firmy prowadzą

z dziećmi zajęcia o bezpieczeństwie. Na potrzeby programu wolontariackiego Fundacja Grupy TP, we współpracy z Fundacją Dzieci Niczyje, przyszykowała dla każdego wolontariusza podręcznik pomagający przygotować się do lekcji, szczegółowy scenariusz zajęć oraz płytę z filmami o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu.

Wolontariusze sami wybierali szkoły, w których chcieli poprowadzić lekcje. W pierwszym roku projektu programem objętych zostało 4 tys. uczniów, wśród których przeprowadzono ponad 130 lekcji.

## Poradnik Jak reagować na cyberprzemoc

Ważnym uzupełnieniem oferty dla szkół jest wydany w lutym 2009 r. poradnik *Jak reagować na cyberprzemoc*. Publikacja powstała z inicjatywy działającego w ramach Fundacji Dzieci Niczyje zespołu Helpline.org.pl, we współpracy z Centrum Metodycznym Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej. Poradnik traktuje o takich zagadnieniach, jak: czym jest przemoc rówieśnicza z użyciem nowych tech-

nologii, jak prawo chroni przed taką przemocą oraz wskazuje placówki, w których można szukać pomocy.

Warto zaznaczyć, że jest to pierwszy poradnik o tej tematyce adresowany dla kadry nauczycielskiej oraz pierwsza publikacja dotycząca interwencji w sytuacjach cyberprzemocy. Publikacja dystrybuowana jest do szkół w całym kraju.

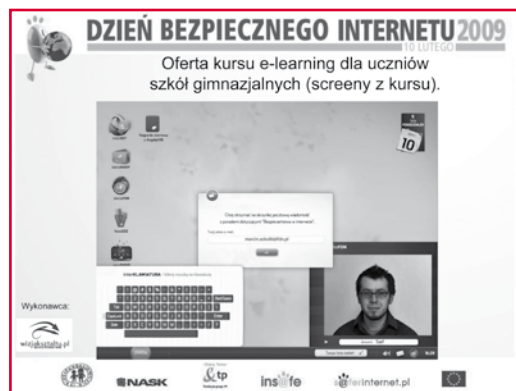
## Kursy e-learningowe

Innowacyjną formę dotarcia z treściami edukacyjnymi do młodych ludzi oferują kursy prowadzone metodą e-learning, opierającą się na nauczaniu na odległość z wykorzystaniem Internetu i nowych technologii. Sprawdzony wcześniej w środowisku biznesowym e-learning staje się coraz bardziej popularną metodą, wspomagającą proces tradycyjnego kształcenia dzieci i młodzieży. Dzięki zastosowaniu multimedialnych form przekazu edukacyjnego istotnie zyskuje na atrakcyjności.

Kursy e-learningowe oferują dużą elastyczność i wygodę, wynikającą z możliwości ruchomego czasu pracy oraz dostosowywania się do indywidualnego tempa ucznia. Dodatkowo platforma e-learning umożliwia śledzenie postępu uczniów oraz uzyskanie informacji o liczbie uczestników, którzy z sukcesem kurs ukończyli.

Od początku 2008 r. metoda e-learning z powodzeniem wykorzystywana jest w ramach kampanii *Dziecko w Sieci*, prowadzo-

nej przez Fundację Dzieci Niczyje. Pierwsze kursy wyprodukowane przez Fundację, we współpracy z Fundacją Grupy TP, adresowane są do uczniów szkół podstawowych. Aby skorzystać z oferty, konieczna jest rejestracja na stronie <http://elearning.dzieckowsieci.pl>.



Zbliżona do popularnych wśród dzieci kreskówek forma przekazu spowodowała, że kursy szybko okazały się dużym sukcesem i zostały docenione zarówno przez nauczycieli, prowadzących zajęcia w szkołach, jak i rodziców.

Jeśli chodzi o zakres tematyczny kursów, to wśród wielu zagadnień związanych z bezpieczeństwem *online* (takich jak udostępnianie danych osobowych, kontaktowanie się z nieznajomymi, uzależnienia i szkodliwe treści w sieci), sporo uwagi poświęca się właśnie profilaktyce zachowań cyberprze-

mocowych oraz zapoznaniu najmłodszych z ofertą Helpline'u, który udziela pomocy m.in. w przypadkach przemocy z użyciem Internetu lub telefonu komórkowego.

Ostatnio udostępnione zostały również kursy przeznaczone dla uczniów szkół gimnazjalnych, których koncepcja zakłada postawienie użytkownika w roli administratora portalu społecznościowego. Gimnazjaliści są grupą szczególnie dotkniętą przez zjawisko cyberprzemocy. Jednocześnie są grupą wymagającą, która oczekuje ciekawych i innowacyjnie prowadzonych zajęć.

Zaangażowanie młodzieży w czynne moderowanie portalu w ramach kursu e-learningowego wydaje się interesującym pomysłem, który pozwoli gimnazjalistom na spojrzenie na zjawiska zachodzące w świecie wirtualnym z perspektywy dorosłego oraz zapoznanie się z całą gamą zachowań noszących znamiona cyberprzemocy.

W dobie tak ogromnej popularności portali społecznościowych ważne jest również, aby uczniowie uzmysłowili sobie, jaka może być rola administratora społeczności internetowej, w jaki sposób może on podjąć interwencję i pomóc ofierze cyberprzemocy w usunięciu kompromitujących treści.

Podobnie jak w przypadku kursów dla dzieci młodszych również i z ten dla gimnazjalistów będzie można wykorzystać w ramach lekcji w szkole i w czasie edukacyjnej zabawy w domu.

## Zakończenie

Chociaż adresaci, rodzaj i zasięg działań profilaktycznych opisanych w tym artykule są różne, wspólny jest ich cel. Różne formy edukacji na temat zagrożeń dzieci w Internecie pozwalają na poznanie zjawiska cyberprzemocy i jego konsekwencji.

Tym samym młodzi ludzie mogą przewidywać zagrożenia i bardziej krytycznie oceniać potencjalne skutki własnych działań w sieci. Dorosłym wiedza o specyfice cyberprzemocy pozwala bardziej skutecznie chronić swoje dzieci lub podopiecznych.

*This article reviews programmes carried out in Poland and abroad to prevent cyberbullying among children and youth.*

*Violence by use of the Internet and new technologies is a problem that increasingly affects school communities, hence more and more educational institutions decide to address this issue during classes and meetings with parents. Many schools have adopted special procedures for responding to cyberbullying. Also, more and more often cyberbullying prevention becomes the main objective of media campaigns targeted at both young people and adults*

## O AUTORZE

AGNIESZKA WRZESIEŃ jest koordynatorem projektu Saferinternet.pl, promującego bezpieczne korzystanie z Internetu przez dzieci i młodzież. W Fundacji Dzieci Niczyje od 2005 roku, od początku związana z programem Komisji Europejskiej „Safer Internet” – w ramach tego programu zaangażowana w szereg międzynarodowych projektów na rzecz ochrony dzieci korzystających z Internetu i nowych technologii. Przewodnicząca Międzynarodowych Konferencji „Bezpieczeństwo Dzieci i Młodzieży w Internecie”. Prowadzi szkolenia dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości oraz profesjonalistów pracujących z dziećmi. Absolwentka stosunków międzynarodowych oraz kulturoznawstwa na Uniwersytecie Warszawskim, studiowała także na Uniwersytecie Tampere w Finlandii.